

Case Krimp:

Krimp als kans

Er worden minder kinderen geboren, jonge mensen trekken weg en er zijn minder leerkrachten in de Kop van Noord-Holland. Deze demografische bewegingen hebben effect op de domeinen arbeid, zorg en onderwijs. Hoe kunnen we blijven zorgen voor passend onderwijs voor iedereen in de regio, en hoe zorgen we voor genoeg capabele mensen? Jan Bot, voorzitter van het College van Bestuur van Stichting Kopwerk, laat er zijn licht over schijnen.

Hoe kijkt u naar de bevolkingskrimp in onze regio?

'Het gesprek over "krimp" vind ik in onze regio tot nog toe nogal abstract verlopen. Er zit steeds een aanname in, namelijk: groei is goed en krimp is slecht. Is dat wel zo? Na de oorlog hebben we alleen maar groei gezien in deze regio. Nu zien we in de bevolkingsopbouw in ieder geval krimp. Er worden niet alleen minder kinderen geboren, jongeren trekken meer naar de stad en ook gezinnen trekken naar Alkmaar, Amsterdam of zelfs Utrecht. Je kunt dat als iets negatiefs zien, maar ik ben van mening dat je van krimp juist kunt groeien. Daarnaast is groei een groot niet altijd per se beter. Een kleine school die geborgenheid en kwaliteit biedt, kan voor een kind veel beter zijn dan een grote school waar hij of zij in de massa verdwijnt.

Om krimp als kans te kunnen zien moeten we wel op een andere manier kijken naar hoe we de kinderen die ons zijn toevertrouwd, kunnen geven wat ze nodig hebben. De uitdaging zit 'm erin dat we andere oplossingen moeten bedenken dan we tot nu toe hebben gedaan. We werken nu al zo'n 120 jaar met het systeem van een school met klassen waarin kinderen zitten van dezelfde leeftijd. Misschien heeft dit systeem inmiddels zijn beste tijd gehad.'

Aan wat voor andere oplossingen denkt u dan?

'Een oplossing die de nadelen van krimp tegengaat is samenwerken. Samenwerken is echt het nieuwe concurreren. In het samenwerkingsverband kijken we naar hoe we de krachten kunnen bundelen en wat we met elkaar kunnen aanpakken om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Bijvoorbeeld voor hoogbegaafde kinderen met wie het in het reguliere onderwijs niet goed gaat. Zij komen

nu - na beoordeling door het CTO - bij elkaar in plusklassen of op de Eureka-school in Julianadorp. De Eureka-school is een betere oplossing dan dat elke school opnieuw het wiel gaat uitvinden om met hun hoogbegaafde leerlingen om te gaan. Natuurlijk willen we alle leerlingen het liefst een passende plek zo dicht mogelijk bij huis bieden, maar soms lukt dat niet. Voor die leerlingen hebben we nu, door goede samenwerking, een plek gecreëerd waar ze met elkaar kunnen zijn en goed tot hun recht komen.

Een ander voorbeeld van goede samenwerking vind je op Texel. Daar hebben de basisscholen besloten om elkaar op zorgniveau en directieniveau te versterken. Ze springen voor elkaar in bij ziekte of problemen en delen steeds hun expertise. Samen zijn ze bezig het onderwijs minder klassikaal en meer gepersonaliseerd te maken. Ze kijken, door zo te handelen, naar wat er nodig is in hun regio. De zorg voor de kinderen staat voorop, en niet het zelfbehoud van de scholen.

Hoe je succesvol je school anders kunt organiseren, zien we in Stroet. Daar wonen weinig kinderen, maar toch heeft het dorp een levendige, groeiende basisschool, omdat het team een goed antwoord heeft gevonden op de krimp. Kinderen uit de regio komen nu naar De Regenboog omdat ze daar kwalitatief goed en passend onderwijs kunnen krijgen met veel aandacht voor hun individuele ontplooiing. Daarnaast ervaart het personeel er minder werkdruk. De cases van de scholen in Schoorl en Groet laten goed zien wat er gebeurt als je als besturen over je eigen schaduw kunt heen stappen en er door samenwerking en constructief overleg voor kunt zorgen dat goed onderwijs in twee dorpen naast elkaar kan blijven bestaan, ondanks een afname van leerlingen.'

Wat leveren deze nieuwe oplossingen op?

'Wat deze voorbeelden laten zien, is dat anders kijken en samenwerken in plaats van concurreren, nieuwe manieren van onderwijs opleveren die goed zijn voor het kind, maar ook voor de mensen die werken in het onderwijs. Dit dóen we dus al in onze regio, omdat de krimp ons daartoe heeft aangespoord. We moesten wel. En dit maakt onze regio meteen ook aantrekkelijk voor onderwijzend personeel: je vindt hier scholen en besturen die zich inhoudelijk willen ontwikkelen. Maar de Kop van Noord-Holland heeft naast uitdagend onderwijs nog zoveel meer te bieden. Je staat niet in de file als je hier woont, de huizen zijn betaalbaar, je woont dichtbij zee, je vindt hier rust en ruimte en je wordt hier niet geëld. Allemaal pluspunten waarmee we nieuwe mensen hierheen kunnen halen.'

Hoe ziet u de toekomst?

'Ik denk dat dat veel basisscholen over tien jaar heel anders zijn vormgegeven dan nu. Het systeem van een klas met kinderen van dezelfde leeftijd en één leerkracht komt dan steeds minder voor; de leerlingen zullen gepersonaliseerd leren en werken in wat grotere groepen met meerdere leerkrachten. Dit zorgt voor grotere betrokkenheid bij het leerproces en bij elkaar. Maar ook zorgt het voor veel minder stress bij ziekte; als er geen invaller is, is dat vervelend, maar niemand hoeft naar huis, want met elkaar vang je het gemakkelijker een aantal dagen op. Als samenwerkingsverband zijn we ook aan het groeien, door nog meer samenwerking en overleg tussen de verschillende besturen te stimuleren. We winnen door het delen van de kwaliteit en ervaring die we met zijn allen hebben. De huidige krimp levert ons dus ook veel op. Het "zo doen we dat hier nu eenmaal" maakt plaats voor: laten we samen deze kans pakken om te groeien.'

PO

'Ik ben van mening dat je van krimp juist kunt groeien'

Leerlingenkrimp

Gemiddeld krimpt het aantal leerlingen in het primair onderwijs in de Kop van Noord-Holland jaarlijks met 2,5 à 3%. Prognoses geven nog geen indicatie wanneer het leerlingenaantal stabieliseert.

2014-2015: 14.734
2015-2016: 14.308
2016-2017: 14.078
2017-2018: 13.614
2018-2019: 13.274*

* Aantal leerlingen in het primair onderwijs in de regio Kop van Noord-Holland volgens de T-1 systematiek i.v.m. bekostiging onderwijs.

Jan Bot

Case Krimp:

Uitruil van scholen in Schoorl en Groet

Adrie Groot is voorzitter van het college van bestuur van stichting Blossse Onderwijs. Het werkgebied van Blossse strekt van Waarland tot Heiloo en van Westbeemster tot aan Groet, en grenst in het noorden aan het werkgebied van het samenwerkingsverband. Ook Blossse heeft te maken met krimp in de regio en zoekt naar manieren om hier goed mee om te gaan.

Groot: 'Om strategisch om te gaan met scholen, heb je zoveel mogelijk relevante data nodig. Denk aan geografische data, gegevens over de geboortetentoonstelling en de inwonerontwikkeling. Daarnaast moet je goed kijken naar het voedingsgebied van jouw school en dat van collega-scholen. In Schoorl en Groet is dat gebied vrij afgebakend; het zijn vooral de kinderen uit die dorpen die naar de scholen gaan.

Voorheen waren zowel in Schoorl als in Groet een katholieke basisschool en een openbare basisschool. De katholieke basisscholen vielen onder ons bestuur, de openbare onder het bestuur van de ISOB. Vijf jaar geleden wezen de data uit dat vier scholen in twee dorpen op de langere termijn niet haalbaar zou zijn. We zijn aan tafel gegaan met het andere bestuur en kwamen gezamenlijk tot het plan om precies tussen de twee dorpen in een kindcentrum te openen met daarin een openbare en een katholieke school.

De gemeente Bergen vond dat eerst een goed idee, maar kwam er toch op terug: liever elk dorp zijn eigen school. Dat betekende dus dat beide besturen een school zouden

moeten opgeven: een katholieke school in het ene dorp en een openbare school in het andere dorp. Wij hebben het schoolbestuur van het ISOB eerst laten kiezen in welk dorp ze hun school wilden houden. Zij kozen voor Schoorl en onze school in Groet bleef dus staan.

Onze katholieke school in Groet fuseerde met die in Schoorl en de openbare scholen fuseerden ook. Het personeel verhuisde van het ene naar het andere dorp, maar veel kinderen bleven in het eigen dorp en wisselden dus van onderwijs. Locatie bleek belangrijker dan het soort onderwijs. We hebben met meerdere besturen een soortgelijke uitruilconstructie geprobeerd te maken, bijvoorbeeld ook in Egmond, maar tot nu toe is het alleen in Schoorl en Groet gelukt. Het is natuurlijk ook nogal wat, want je moet een hele school opgeven en dat is niet makkelijk. De tijd is er nog niet overal rijp voor. We onderzoeken ook nog andere constructies om het basisonderwijs toekomstbestendig te maken in onze regio. Maar door de move die we in Schoorl en Groet hebben gemaakt, krijgen de kinderen goed onderwijs in de plaats waar zij wonen.'

Adrie Groot

'Door de move die we in Schoorl en Groet hebben gemaakt, krijgen de kinderen goed onderwijs in de plaats waar zij wonen'

Case Krimp:

SlimFit-onderwijs op de Regenboog in Stroet

Lonneke Balder is locatielider op PCB De Regenboog in Stroet. De school heeft op dit moment 56 leerlingen. Balder vertelt: 'De Regenboog bevindt zich in een zogenaamde krimpregio. Doordat het aantal kinderen op school sterk afnam, konden we ook niet de kwaliteit bieden die we voor ogen hadden. Dit maakte dat we op zoek gingen naar iets anders. We hebben de krimp als kans opgevat.

We zijn met het team op zoek gegaan naar een organisatievorm waarin gepersonaliseerd onderwijs, betekenisvol lesgeven en betrokkenheid sterk naar voren komen. Uiteindelijk kwamen we uit in Helmond, bij basisschool de Mondomijn. Ze pasten daar het SlimFit-onderwijs toe, zijn ooit begonnen met zes leerlingen en hebben er inmiddels een paar honderd, en een wachtlijst.

Wij mochten op bezoek komen. Dat was een groot feest! We wisten meteen: dit is het. Twee jaar geleden zijn we met SlimFit begonnen. De kinderen zitten niet meer in klassen, maar ze zijn verdeeld over twee units. Unit 1 zijn niveaugroepen 1, 2, 3 en 4 en unit 2 zijn niveaugroepen 5, 6, 7 en 8. De kinderen starten 's morgens om 8.30 in hun eigen unit met de dagopening, en om 8.45 begint het rooster, waarbij de kinderen naar een instructie elders in de school toegaan. Ze krijgen bijvoorbeeld een rekeninstructie op het rekenplein, of een taal instructie op het taalplein.

Zo hebben we ook een stilteplein, waar kinderen ongestoord zelfstandig kunnen werken in aanwezigheid van een onderwijsassistent, en een samenwerkplein, waar de kinderen kunnen samenwerken. Gedurende de hele dag krijgen ze instructies van verschillende docenten en er is tijd om zelfstandig te werken, waarbij de geïnstrueerde stof verwerkt wordt. Ook zijn er extra bewegingsmomenten voor de groep en individueel, werken de kinderen in de schooltuin en is er techniek te vinden op het rooster. De kinderen krijgen de kernvakken aangeboden op een tablet, waarbij de verwerking en de (verlengde) instructie op hun eigen niveau gebeurt. Binnen deze vorm van digitaal onderwijs kunnen de leerkrachten

de kinderen goed monitoren en de lesstof op maat blijven aanbieden.

Ons motto is: voldoen aan de onderkant, focus op de bovenkant. De onderkant zijn de basisdoelen. De bovenkant is: doen waar je goed in bent en wat je leuk vindt. Je kwaliteiten ontwikkelen. Zo hadden we een leerling die haar einddoelen al had behaald en in haar weektaak tijd overviel. In die tijd wilde ze graag iets met naaien doen. Ze heeft zelf een oproep geschreven aan ouders voor een naaimachine en stoffes; supergoed voor haar taalontwikkeling. En toen ze uiteindelijk spulletjes kreeg, sloeg ze me toch aan het naaien!

We hadden ook een leerling die op het basis/kader-niveau werkte. Hij heeft dyslexie en in het oude systeem had hij het totaal niet naar zijn zin. In het nieuwe systeem konden we zijn doelen aanpassen en kijken naar wat hij leuk vindt, waar zijn interesses lagen. We hebben samen met hem een techniekhoek gemaakt en daar kon hij zich helemaal uitleven. Zijn weektaak zag er heel anders uit dan die van de andere leerling, maar allebei hadden ze ruimte om aan de gang te gaan met wat ze leuk vonden. SlimFit biedt die ruimte, werkplezier en daarmee automatisch groei!

Toen we begonnen met SlimFit namen we een risico, want het toenmalige onderwijs ging volledig op de schop, maar het bestuur van stichting Kopwerk ondersteunde ons hier volledig in. Daar waren er zijn we heel blij mee! Een aantal kinderen is weggegaan, want niet alle ouders zagen het zitten. Begrijpelijk. We zijn van 50 naar 45 leerlingen gegaan en hebben er nu 56, dus we groeien weer. Er zijn zoveel meer voordelen van SlimFit te noemen, zoals

het flexibele team, de enorme betrokkenheid van ouders, de lagere werkdruk en de wereld van buiten die we naar binnen halen. De wereld ontdek je namelijk niet alleen in boeken. SlimFit werkt heel goed voor ons, en bleek een gouden greep om onze school te behouden. Ik zou niet meer terug willen naar hoe het was.'

Lonneke Balder